

Universitat de Lleida
Departament d'Història

AJUNTAMENT D'ALGUAIRE
PATRONAT MUNICIPAL
«JOSEP LLADONOSA I PUJOL»

RECS HISTÒRICS: PAGESIA, HISTÒRIA I PATRIMONI
IX CONGRÉS SOBRE
SISTEMES AGRARIS, ORGANITZACIÓ SOCIAL I PODER LOCAL
Alguaire, 20 a 22 d'octubre de 2016

<http://www.sistemasagraris.udl.cat>

Ajuts

Universitat de Lleida

Vicerectorat de Recerca i Innovació

Col·laboren

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.

Consell Comarcal del Segrià

La Paeria. Ajuntament de Lleida.

Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

L'horta de Lleida en les conjuntures centrals del segle XVIII.
Especialització, mercat i noves institucions (1735-1760)

Enric Vicedo Rius

L'horta de Lleida en les conjuntures centrals del segle XVIII. Especialització, mercat i noves institucions (1735-1760)¹

Enric Vicedo Rius

Departament d'Història - Universitat de Lleida.

vicedo@historia.udl.cat

Resum

La comunicació analitza l'horta de Lleida en una conjuntura clau a nivell productiu, comercial i institucional, un cop ja s'ha produït un significatiu grau de recuperació de l'economia agrària del cop que significà la guerra de Successió i la crisi posterior de la primera meitat dels anys vint. S'analitza l'estructura productiva de l'Horta de Lleida, on s'observa com el guaret biennal és encara força important en les terres de reg; l'especialització en determinats cultius –el blat, el vi i el cànem (i els fruits menuts en conjunt)-; la complexa interacció amb els mercats agraris interiors i litorals –com evidència la gran capacitat de la pagesia per capgirar en poc temps els cultius que fa en la crítica conjuntura de 1748-1753, definida per Vilar i que portà Catalunya a la porta d'una crisi maltusiana-, en una etapa de canvis institucionals pel que fa a la gestió de les séquies de Pinyana i Fontanet. La creació de la Junta de Sequiatge és el resultat de diverses tensions entre l'ajuntament i els regants, en un marc en què hi ha un fort dèficit en les finances del rec, tensions que no desapareixeran fàcilment i que no es redueixen solament a aspectes relatius al rec. L'ajuntament de Lleida veurà reduïda la seva capacitat fiscal i la Confraria de Llauradors lluitarà perquè aquests no fossin marginats del gaudi dels comunals.

Paraules clau

Horta de Lleida, Junta de Sequiatge, conflictivitat, producció, mercat, 1735-1760

¹ Aquest treball s'inscriu en el projecte de recerca HAR2015-65870-R, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad.

Introducció.

El 1754 la Reial Audiència de Catalunya, davant de la conflictivitat que generava el tema dels recs, ordenà la creació d'una Junta de Sequiatge, que fou referendada pel Consell de Castella quatre anys més tard. S'havien d'elaborar unes ordenances en un termini molt curt, que finalment durà quaranta anys. No serà fins 1794 que s'aprovaran les ordenances definitives.

En aquest treball volem analitzar la conjuntura econòmica que envolta aquest moment tan clau, caracteritzant l'agricultura de l'Horta de Lleida, el paper de Lleida en el conjunt del mercat català, i els aspectes institucionals. Volem apropar-nos a la salut financera dels recs de Lleida en els temps immediatament anteriors a 1754, la supressió d'algunes emoluments del comú per aplicació de mesures liberalitzadores per part del govern borbònic, i la lluita pagesa més enllà del tema dels recs front un ajuntament que no sempre defensa els interessos de la pagesia de Lleida. La pagesia lleidatana s'empodera mitjançant la Confraria de Llauradors i aconsegueix frenar els repartiments arbitraris de terres comunals que l'ajuntament feia a partir de la fi del segle XVII.

Hem dividit la comunicació en cinc apartats: Estructura productiva de l'horta de Lleida a mitjans segle XVIII; La petita pagesia de l'Horta de Lleida; L'economia lleidatana i la interacció amb els mercats agraris interiors i litorals; Els canvis institucionals en la gestió dels recs de Pinyana i Fontanet; La nova situació econòmica de l'ajuntament de Lleida: entre l'acció estatal i la pressió pagesa; i unes conclusions.

Estructura productiva de l'horta de Lleida a mitjans segle XVIII.

Segons les Respostes Generals de 1716, hi ha nou mil jornals de terra campa de reg, dels qual se'n cultiva sis mil any per altre. Els set mil jornals que també hi ha de secà són tots dedicats a pastura. A més, 25 jornals de vinya, 27 d'olivera que encara no dona fruit, 30 jornals d'horts i 1 de fruiters.²

Quadre 1 Producció estimada segons les "Respuestas Generales" de Lleida, 1716

		jornals	blat (quarteres)	ordi (quarteres)	cànem (roves)	vi (càrregues)	llegums (quarteres)	verdura (càrregues)
campa regadiu	1 ^a	200	650	150	500	24		
	2 ^a	800	2.429	300	300	40		

² Arxiu Municipal de Lleida (AML), secció segle XVIII, caixa 760, "Insiguiendo las ordenes del Muy Ilustre Sr Dn Joseph Patiño...", 13 de juny de 1716 ["Respuestas Generales"].

	3ª	5.000	12.135	360		39	50	6.000
total reg		6.000	15.214	810	800	103	50	6.000

Font: Arxiu Municipal de Lleida (AML), secció segle XVIII, caixa 760, “Insiguiendo las ordenes del Muy Ilustre Sr Dn Joseph Patiño...”, 13 de juny de 1716 [“Respuestas Generales”].

Segons les dades de les mateixes “Respuestas”, el delme declarat seria el 1716: blat, 1.150 quarteres; ordi, 70 quarteres; vi, 10 càntirs; cànem, 80 roves; llegums, 4 quarteres i les verdures importen 50 lliures anuals per arrendament. Són dades que són congruents amb la producció explicitada en el quadre 1. La producció equivalent seria onze vegades més gran si el delme s’hagués recollit com calia. Però sabem que el frau era molt freqüent. De tota manera, aquestes dades són indicadors d’una tendència.

El primer cadastre de 1716 donava un 92,84 per cent de terra camp de sembradura de regadiu sobre 5.528,70 jornals totals de terra cultivada, un 3,23 per cent de secà, una xifra molt semblant -3,21 per cent- de vinya, mentre els horts quedaven inserits en les finques de rec i les oliveres, segons altres fonts, encara no donaven fruits i devien estar disperses pels camps, difícilment quantificables en un primer cadastre³.

Unes quatre dècades més tard, en el mateix any en què es crea la primera Junta de Sequiatge, segons el cadastre de 1754⁴ el total de terra de regadiu era de 6.962 jornals, un 61,25 per cent del total de terra inclosa la pastura i la pastoral. La presència de terra de secà i de vinya està al voltant d’entre un 4 i un 5 per cent cadascuna. Els llibres del cobrament del sequiatge de 1754 i 1755 donen una superfície que ha de pagar aquest dret d’uns 8.500 jornals⁵. Això no vol dir que es cultivessin en la seva totalitat. Generalment es pagava un quartà de blat per jornal, tant cultivat com si no.

Tornant al cadastre de 1754, el cultiu anual en la terra de regadiu és una mica inferior al cultiu amb guaret biennal. Cal tenir present que el reg dóna regularitat a les collites, però que les terres tenen unes característiques i un nivell d’humus que sovint exigeixen una determinada quantitat de fems de quadra, que no sempre estan disponibles.

³ AML, Registre 935, Cadastre de 1716 de Lleida.

⁴ Hem emprat el nou cadastre elaborat el 1754, conservat a l’Arxiu Històric de Lleida (AHL), Cadastre de Patiño, Caixa 84 (Caixa 61, registre antic), “Resumen de las tierras que se hallan en el término de la Ciudad de Lérida según nuevo Cathastro formado en el año de 1754”. D’altra banda, el repartiment del cadastre aplicat el 1754 no es basa en aquest sinó que és l’actualització anual del cadastre de Lleida fet el 1733 i el de Vilanova d’Alpicat fet el 1731. En total entre les dues poblacions havien de pagar 158.460 rals d’ardit que les autoritats borbòniques exigien de manera conjunta durant el segle XVIII a Lleida i Vilanova d’Alpicat. Aquest repartiment de 1754 es troba a AML, Secció Cadastre, Registres 1205-1209.

⁵ Arxiu de la Junta de Sequiatge (AJS), Llibres del Sequiatge, 1754 i 1755.

El gran canvi respecte 1716 és que s'ha passat d'uns 6.000 jornals de terra campa de regadiu amb guaret biennal a 3.714 jornals el 1754, però amb 3.248 jornals regats amb cultiu anual. En síntesi, ha augmentat la superfície regada i ha baixat significativament el guaret.

Quadre 2 Distribució dels cultius de Lleida, segons el cadastre de 1754

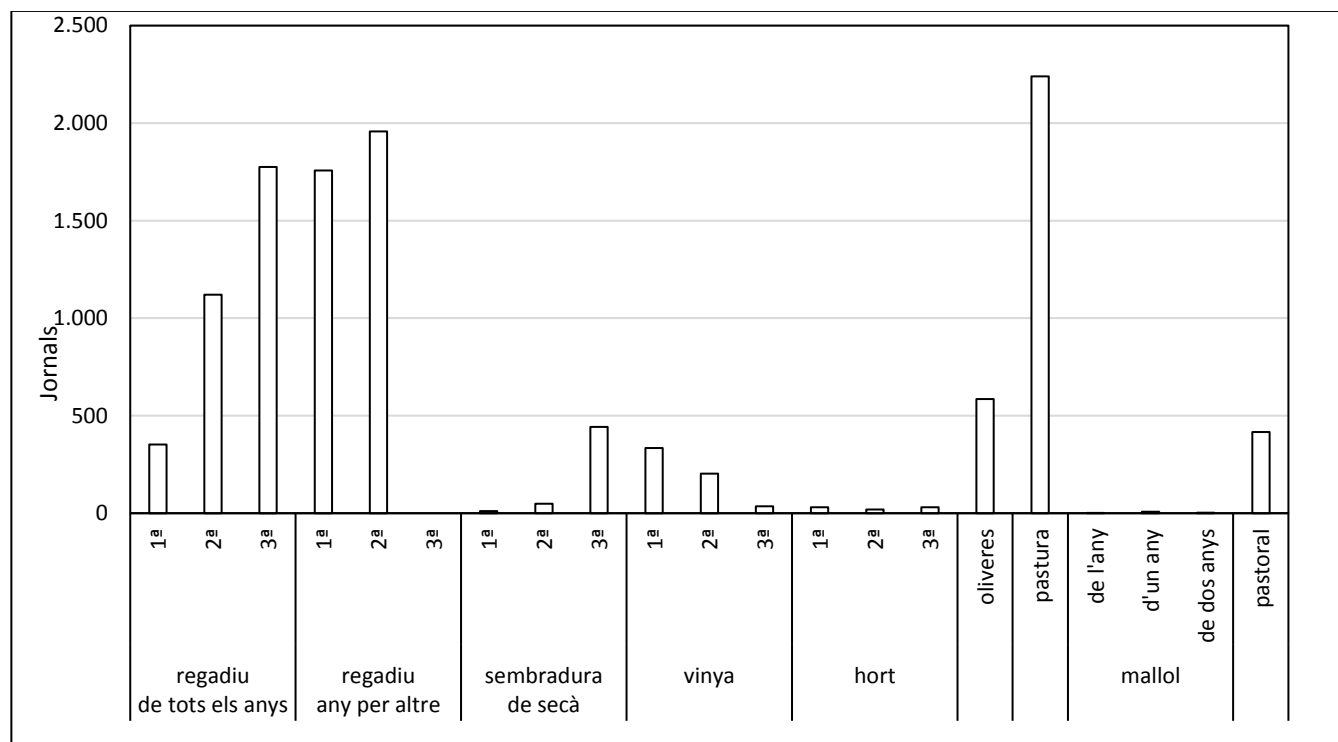
Tipus de cultiu	Qualitat	Jornals	Jornals per tipus de cultiu	%
regadiu de tots els anys	1 ^a	353		
	2 ^a	1.120		
	3 ^a	1.775	3.248	28,57
regadiu any per altre	1 ^a	1.757		
	2 ^a	1.957	3.714	32,67
regadiu total			6.962	61,25
sembradura de secà	1 ^a	11		
	2 ^a	48		
	3 ^a	443	502	4,42
vinya	1 ^a	335		
	2 ^a	203		
	3 ^a	35	573	5,04
hort	1 ^a	30		
	2 ^a	19		
	3 ^a	30	79	0,69
oliveres			585	5,15
pastura			2.239	19,70
mallol	de l'any	1		
	d'un any	7		
	de dos anys	2	10	0,09
pastoral			417	3,67
total			11.367	100,00

Font: Arxiu Històric de Lleida (AHL), Cadastre de Patiño, Caixa 84 (Caixa 61, registre antic), "Resumen de las tierras que se hallan en el término de la Ciudad de Lérida según nuevo Cathastro formado en el año de 1754".

La distribució de les terres segons la qualitat presenta una diferenciació entre les que fan un cultiu anual i les d'"any per altre" (cultiu biennal). En les primeres n'hi ha poques de primera qualitat, i més de segona i sobretot de tercera. Com a hipòtesi hom pot

considerar que els pagesos declaren, sempre que poden, qualitats menors a les reals. En aquesta pràctica s’hi devien implicar també els funcionaris locals que tenien cura del registre del cadastre. De la mateixa manera que algunes terres de pitjor qualitat no es registraven, si es podia evitar.

Gràfic 1 Distribució dels cultius de Lleida, segons el cadastre de 1754

Font: AHL, Cadastre de Patiño, Caixa 84...

La presència de terres que es cultiven “any per altre” només en les dos primeres qualitats és molt coherent amb aquest tipus de terres. Una hipotètica terra de tercera qualitat, any per altre, probablement no produiria allò suficient per a compensar l’esforç.

En síntesi, hi ha hagut una expansió de la terra campa -de reg sense guaret i de secà-, de la vinya i de l’olivera. A més, el cànem experimentà un augment de la producció fins el punt que a la resposta a l’enquesta de 1747 - ordenada per Carvajal i Lancaster - es parla de 4.000 roves sobrants que es venen a mercats catalans⁶. En el gràfic 2 es presenta l’evolució del delme de les menuderies i la verema del terme de Lleida i Vilanova

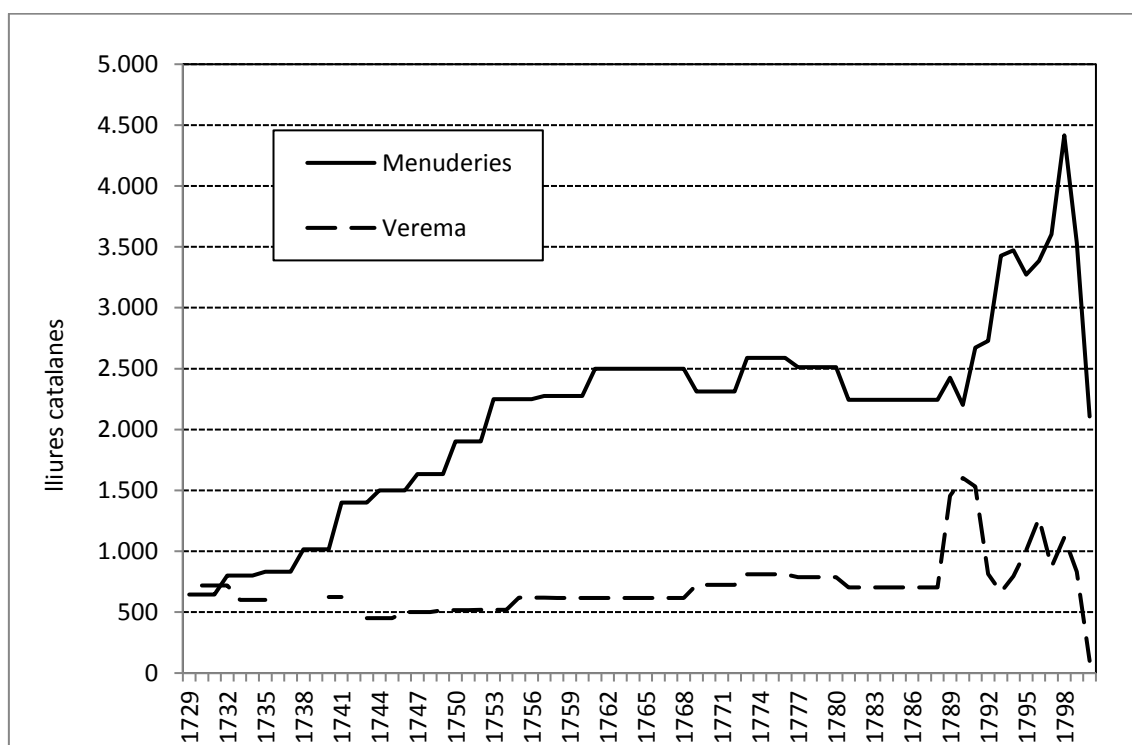
⁶ Tarragó Pleyan, J. A. (1969), “Encuesta de interés geográfico en el siglo XVIII, Una. Visión de Lérida en el año 1747”, *Ilerda*, XXIX, pp. 287 - 296.

d' Alpicat. Si bé és cert que el delme no sempre és un bon indicador de la producció, l'augment tant radical del delme de les menuderies entre els anys 1730 i 1760 és un bon indicador de que la producció dels fruits menuts tenia un ritme de gran creixement. El delme de la verema s'arrendava per separat, i el creixement és més limitat, en relació a les menuderies⁷.

No sempre els fruits menuts apareixen en les respostes que fa l'ajuntament a les enquestes que respon. Per exemple el 1766 l'ajuntament de Lleida explicava:

*Los vecinos de la ciudad de Lérida en años de regular cosecha cogen en su término y en los inmediatos donde cultivan tierras suficientes trigo tipo sexa, y mescladizo para su manutención; y con alguna escasez, el ordio, y cevada para la de sus cavallerías supliendo esta falta el Urgel, y lugares confinantes de Aragón; de donde igualmente se provehe de trigo la ciudad en años estériles. La huerta de Lérida produce también bastante porción de judías, abones, y algunas abas, que por lo regular bastan para el consumo de la ciudad y todavía suelen abastecerse de estas semillas los forasteros.*⁸

Gràfic 2 Delme de les menuderies i la verema a Lleida i Vilanova d' Alpicat, segle XVIII

⁷ El Capítol de Canonges i el Degà de la catedral de Lleida classificava el delme en quatre categories: fruits majors, és a dir, cereals; fruits menors o menuderies, on s'inclouïa tota mena de productes, com olives, llegums, cànem, etc; la verema; i finalment, el delmes dels corders.

⁸ AML, Registre 912, fs. 63-64r "Respuesta que da el ayuntamiento de la ciudad de Lérida a las noticias que le pide el muy ilustre señor subdelegado de la misma ciudad y partido".

Font: Arxiu Capitular de Lleida (ACL), *Llibres d'Exàmens*, anys corresponents.

La petita pagesia de l'Horta de Lleida

Els propietaris del terme de Lleida tenien, segons el cadastre de 1754, 8.711 jornals de terra de cultiu que corresponien a 1.395 contribuents. Equivaldrien a una mitjana de 6,24 jornals per propietari. Segons els cadastres de 1716 i de 1785, la mitjana seria de 9,73 i 7,03 jornals per propietari⁹. Comparant les dades d'aquests dos darrers cadastres, els propietaris que tenen fins a cinc jornals -quadre 3-, passen de significar un 46 per cent a un 61 per cent del total de propietaris, experimentant la terra posseïda un creixement més moderat –del 15 al 23 per cent-. El resultat final és que es passa d'una mitjana de 3,17 jornals per propietari a 2,64.

Quadre 3 Propietat de la terra a Lleida. Propietaris de 0 a 5 i de 0 a 9 jornals

	0 a 5 jornals		0 a 9 jornals	
	1716	1785	1716	1785
% de propietaris	46	61	69	79
% de terra	15	23	32	40
jornals per propietari	3,17	2,64	4,45	3,56
Índex 1716 ≡ 100	100,00	83,28	100,00	80,00

Font: Vicedo Rius, E. (1982), "Propietat, accés a la terra i distribució dels ingressos a la Lleida del segle XVIII", *Recerques. Història. Economia. Cultura*, 12, pp. 57-90.

Si ampliem l'anàlisi per un rang més ample de propietaris, els que tenen entre 0 i 9 jornals, observem que són el 69 per cent el 1716 i el 79 per cent el 1785, i no arriben a cinc jornals de terra posseïda de mitjana. A més, amb una reducció del 20 per cent dels jornals per propietari entre els dos moments. Som davant d'un procés d'empobriment d'un sector de la pagesia del terme de Lleida.

Aquesta realitat ens planteja una pregunta: quines possibilitats tenia un a part majoritària de la pagesia per tirar endavant la seva família si gaudia de tan poca terra? Tinguem en compte que són terres majoritàriament de reg però no exclusiva.

⁹ Les dades de 1716 i 1785 no inclouen les terres dels eclesiàstics. Vicedo Rius, E. (1982), "Propietat, accés a la terra i distribució dels ingressos a la Lleida del segle XVIII", *Recerques. Història. Economia. Cultura*, 12, pp. 57-90.

En un estudi realitzat fa un temps vàrem analitzar quines eren les condicions per a la reproducció de la unitat familiar pagesa.¹⁰ En el quadre 4 es donen resultats per dos supòsits. El primer moment és 1716, el de la introducció del cadastre, amb una taxa de sostracció d'un 20%¹¹, i un fort endeutament del 10 %, amb un cadastre que s'especifica en el quadre. La millora que es produeix durant la segona meitat del segle XVIII implica una reducció de l'endeutament com hem evidenciat en altres estudis¹². En el quadre esmentat es recull quanta terra de secà, de reg amb guaret o de reg amb cultiu anual cal tenir per poder mantenir el tipus de bestiar de treball que s'indica.

Amb posterioritat a 1716 es prohibirà a l'Horta de Lleida treballar el camp amb bous, pels danys que fan als cultius. Per tant, en referència a 1754 només considerem el bestiar mulatí. Segons el cadastre de 1754, a Lleida hi ha 646 exemplars de bestiar mulatí, 487 de bestiar asiní, 16 de bestiar equí i 54 de porcí.

Quadre 4 Condicions de reproducció de la Unitat Familiar Pagesa, segle XVIII, en hectàrees, en una economia bladera.

Conjuntura de 1716 (TS = 20 %; Ct**, E= 10%)					
	amb un parell de mules	amb una mula	amb un parell de bous	amb un bou	sense bestiar *
secà amb guaret i rendiment 3:1	34,68	26,34	21,75	19,88	18,00
reg amb guaret i rendiment 5:1	13,86	10,53	9,70	8,45	7,20
reg amb cultiu anual i rendiment 5:1	5,18	3,93	3,94	3,31	2,69
Conjuntura expansiva de la segona meitat del segle XVIII (TS = 20%; Ct***; E = 5 %)					
	amb un parell de mules	amb una mula	amb un parell de bous	amb un bou	sense bestiar *

¹⁰ Vicedo Rius, E. (1993), "Las condiciones de reproducción de la unidad familiar campesina en la Cataluña Nueva: las "terres de Lleida", *Noticario de Historia Agraria*, 5, pp. 43-66.

¹¹ Vicedo Rius, E. (1993), "La conflictividad en las Terres de Lleida en el siglo XVIII. La respuesta campesina a la detracción señorial y la lucha por el acceso a los recursos", *Áreas (Estructura agraria y conflictividad)*, 15, pp. 99-111

¹² Vicedo Rius, E. (1991), *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents. Producció, propietat i renda*, Barcelona, Crítica.

secà amb guaret i rendiment 3:1	29,20	22,18	18,32	16,74	15,16
reg amb guaret i rendiment 5:1	12,33	9,36	8,62	7,51	6,40
reg amb cultiu anual i rendiment 5:1	4,60	3,49	3,50	2,94	2,39

TS = Taxa de sostracció; Ct = Cadastre; E = Endeutament.

* o en el cas de que l'alimentació dels bous no suposi cost per al propietari.

** el cadastre territorial significava, respectivament, per als tres casos de productivitat 8,5, 17 i 9 % de la producció.

*** el cadastre territorial significava, respectivament, per als tres casos de productivitat, 6, 6 i 8% de la producció.

Les dades són força concloents. A les terres de reg de l'horta de millor qualitat es produïen 10 quarteres per jornal, havent-ne sembrat dues. La relació collita/ llavor seria, per tant, de 5 per 1. Aquest rendiment l'hem pres com a referència per al reg i el rendiment 3 per 1 per al secà. Tant en la conjuntura de 1716, amb un endeutament hipotètic del 10 per cent, com en la conjuntura de la segona meitat del segle XVIII, amb un endeutament reduït a la meitat, cal gaudir d'entre 3 i 4 hectàrees de terra de regadiu amb un cultiu anual, sense guaret (multipliquem per 2,29 per saber-ne els jornals), per poder tirar endavant una família pagesa de quatre membres –dos adults i dos infants- amb una mula com a bestiar de treball. Aquesta hauria de fer parell amb la d'una altra família pagesa, ja que gaudir de dues mules només estarien a l'abast dels qui tinguessin al voltant de 5 hectàrees (11,45 jornals). La pagesia més pobra s'haurà de conformar amb els ases i someres, que poca eficiència tenen pel que fa a tasques de llaurar, quan els bous han estat prohibits.

En el cas de que la mitjana ja esmentada de 6,24 jornals fos la terra posseïda per cada veí de Lleida que tenia terres registrades al cadastre de 1754, això equivaldria a 2,7 hectàrees, xifra inferior a la necessària per poder mantenir una mula en els dos supòsits considerats i en el millor dels casos, regadiu amb rendiment 5 per 1 i sense guaret.

Resta palesa la dificultat que tenia la pagesia de l'Horta de Lleida per tal de tirar endavant fins i tot en una conjuntura més bona. A més ens ajuda a entendre per què alguns sectors de la pagesia no estiguessin al dia en el pagament del sequiatge tot i que la quota era molt baixa, d'un quartà de blat per jornal (uns sis litres) en el període estudiat.

La tendència entre 1716 i 1785 a reduir els jornals per propietari al voltant d'un 20 per cent, ens mostra que, malgrat el desenvolupament del cultiu de l'horta superades

les conjuntures del primer terç del segle XVII –guerra, crisi econòmica dels anys 1720-, les dificultats eren importants i es desenvolupà un procés d’empobriment i de proletarització en força casos. El procés de colonització dels termes despoblats de secà¹³, l’anar a jornal, i tot un ampli conjunt de possibilitats d’obtenir recursos¹⁴ expliquen com la pagesia, especialment la més petita, pogué evitar la mortalitat per manca d’aliments.

L’economia lleidatana i la interacció amb els mercats agraris interiors i litorals.

La conjuntura de mitjan segle XVIII es caracteritza per un període de dificultats d’abastament de blat a Catalunya fins el punt que, segons Pierre Vilar, s’estigué a punt de patir una crisi maltusiana en el període 1748-1753¹⁵, fet que es va resoldre amb la importació de cereals, principalment de Sicília.

En el gràfic 3 es representa el moviment cíclic dels preus del blat a Lleida. Es representen els percentatges de variació dels preus anuals sobre la mitjana mòbil de tretze anys –representada com a zero- amb l’any observat en el centre seguint la metodologia proposada per Ernest Labrousse.¹⁶ Es palesa amb claredat que, a partir de l’any agrícola 1747-48 i fins 1753-54, els preus de l’any són força superiors respecte les mitjanes mòbils de 13 anys amb l’any observat al centre. Coincideix clarament amb la cronologia de crisi apuntada per Pierre Vilar.

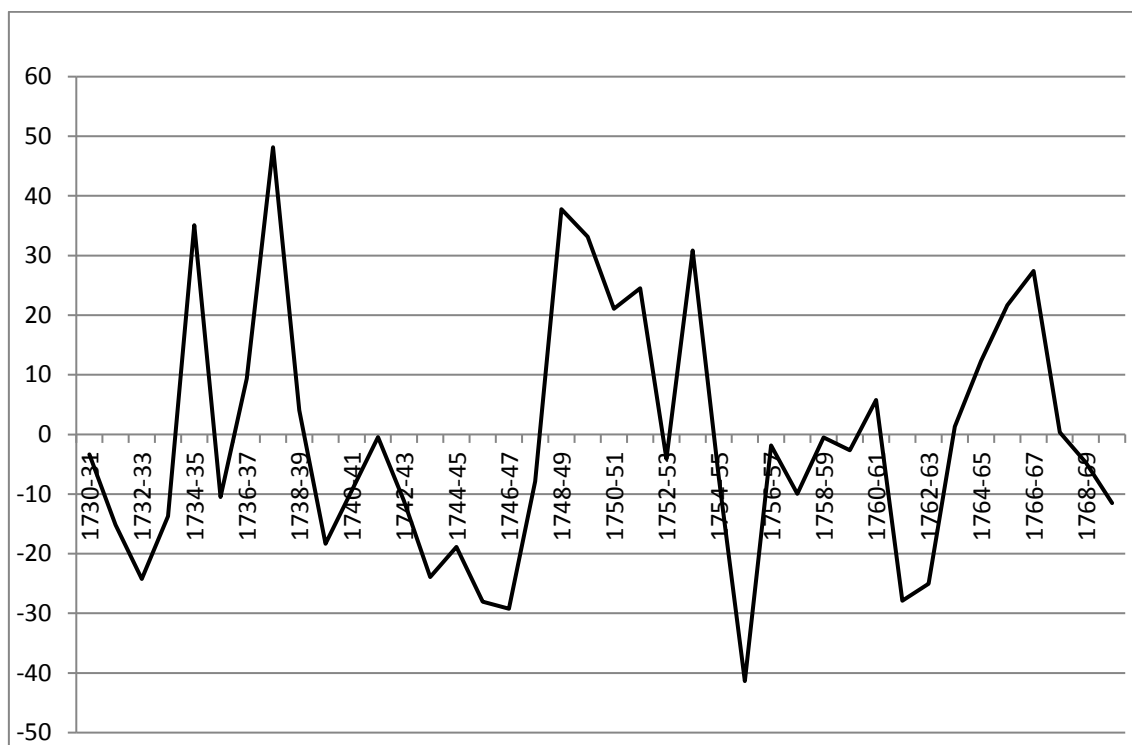
¹³ Vicedo Rius, E. (1991), *Les terres de Lleida...* Íd (2015), *Pagesia, accés a la terra i desenvolupament històric. Els latifundis eclesiàstics a la Catalunya occidental plana (XVII-XX)*, Lleida, Pagès editors.

¹⁴ Vegeu el quadre 4, a Vicedo Rius, E. (1993), "Las condiciones de reproducción...", p. 64.

¹⁵ Vilar, P. (1974), "La Catalunya industrial: reflexions sobre una arrencada i sobre un destí", *Recerques*, 3, pp. 7-22.

¹⁶ Labrousse, E. (1973), *Fluctuaciones económicas e historia social*, Tecnos, Madrid.

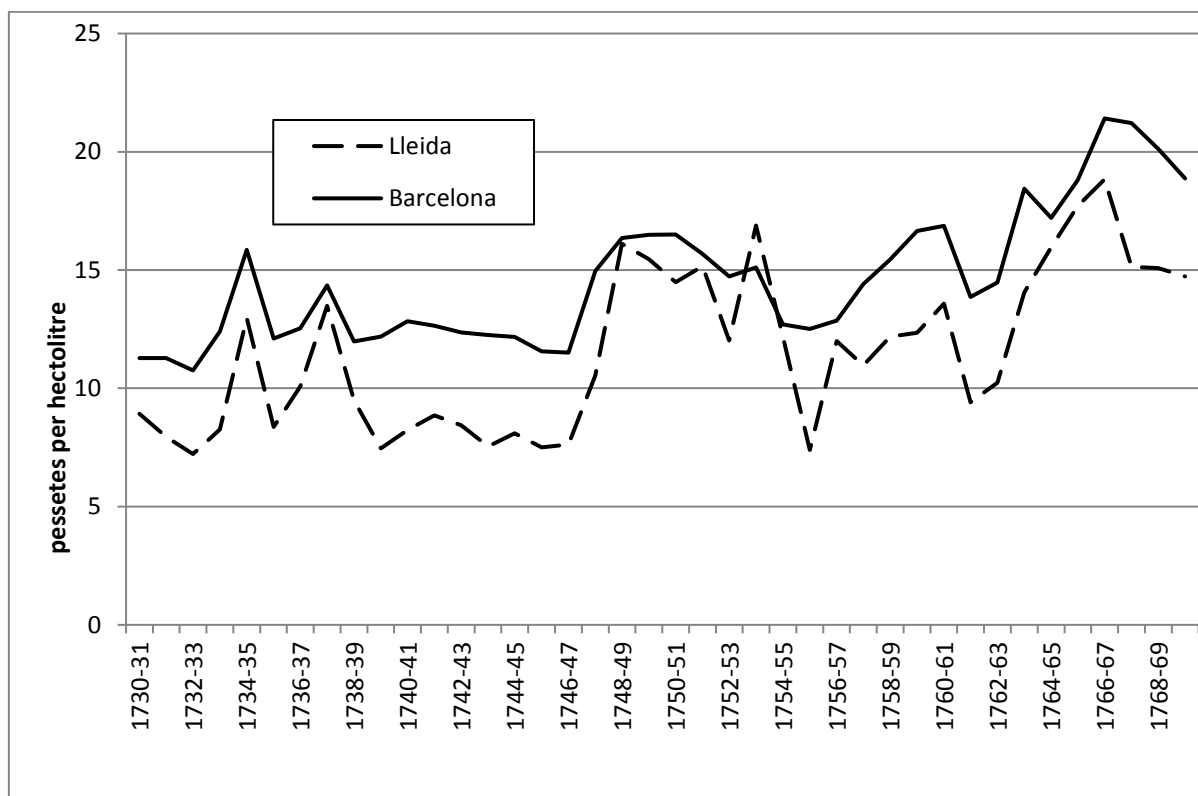
Gràfic 3 El moviment cíclic dels preus del blat de Lleida, 1730/31 – 1769/70

Font: Vicedo Rius, E. (2008), "Mercado y precios. El almudí de Lérida, 1700-1833". *Historia Agraria*, 45, pp. 53-88.

El gràfic 4 compara els preus nominals del blat al mercat de Lleida i al mercat de Barcelona. En termes generals podem dir que entre 1730-31 i 1769-70 els preus de Lleida segueixen unes tendències similars als preus de Barcelona, però a un nivell menor. La pressió de la demanda lleidatana no és tant forta en relació a l'oferta de Lleida i la seva àrea. Però hi ha una excepció. El període entre 1747-48 i 1754-55 es caracteritza per una igualació del nivell de preus de Lleida respecte a Barcelona. Com hem d'interpretar aquest fet?

Gràfic 4 Preus del blat als mercats de Lleida i Barcelona, 1730/31-1769/70.

Font: Vicedo Rius, E. (2008), "Mercado y precios. El almudí de Lérida, 1700-1833". *Historia Agraria*, 45, pp. 53-88.

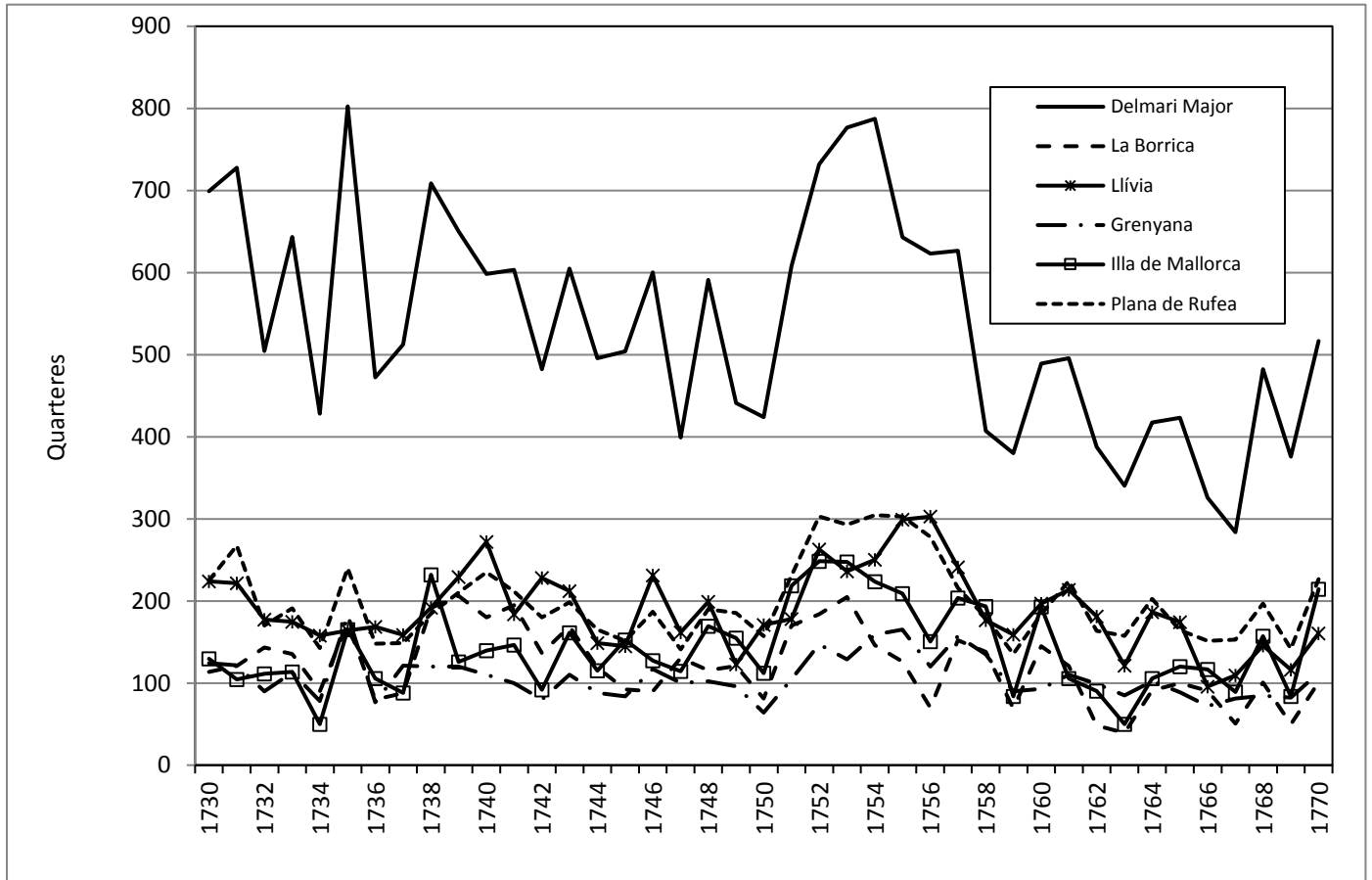
No hi ha dubte que aquesta coincidència ens indica una major relació comercial entre l'interior i el litoral català pel que fa al comerç blader. Les terres de Lleida es bolquen per a subministrar blat al litoral barceloní. Sabem que arribà blat de fora. Però el gràfic 5 ens mostra que la pagesia de l'Horta de Lleida també respongué a aquestes dèficits del litoral català.

Els delmes percebuts a l'Horta de Lleida pel Capítol estaven organitzats en sis pabordies, cadascuna de les quals estava constituïda per diferents partides, essent la més important a nivell de producció total l'anomenada "Delmari Major"¹⁷. A partir de 1750 i 1757 totes les pabordies experimenten un augment del blat delmat. La tendència a la reducció del cereal a l'Horta de Lleida que es produeix durant el segle XVIII –gràfic 5- i l'augment de les menuderies, signe de la diversificació –gràfic 2-, s'atura durant uns anys

¹⁷ El "Delmari Major" està constituït per les partides de part de la Balàfia baixa, les Collades, Marimunt, Camp-redó, Conillars, casa Gualda, Boixadors, Coma de Pixafames, lo Sas, el Joc de la Redola, Vallcaient i el Bovar.

per contribuir a dotar de blat al conjunt de Catalunya. Aquest canvi temporal, aturant parcialment el procés de diversificació, ens mostra la capacitat de la pagesia d'assumir solucions a problemes d'abastament i comercialització.

Gràfic 5 Delmes del blat de les sis pabordies del terme de Lleida, 1730-1770, en quarteres.

Font: ACL, *Llibres d'Exàmens*, anys corresponents. Dades reproduïdes a Vicedo Rius, E. (1987), *Producció, propietat i renda a les terres de Lleida (segle XVIII)*, gràfic 3.3., pp. 344-345, Memòria de Doctorat, Bellatera, Universitat Autònoma de Barcelona.

Els canvis institucionals en la gestió dels recs de Pinyana i Fontanet.

Des del segle XIII i fins la creació de la Junta de Sequiatge a la dècada de 1750 és la Paeria / Ajuntament l'encarregada de gestionar les sèquies de Pinyana i de Fontanet, reservant els drets que tenen els pobles del Segrià Nord, Almenar, Alfarràs i la Torre de Santa Maria.

Un cop s'anava recuperant l'Horta de Lleida de la crisi de la Guerra de Successió, de la postguerra i de les dificultats de la primera meitat dels anys 1720, aquesta millora no tenia un reflex automàtic en els ingressos de l'ajuntament de Lleida per sequiatge. Els pobles pagaven a Lleida uns censos totals de 266,2 lliures anuals¹⁸. El sequiatge de l'Horta de Lleida exigia, en general, un quartà de blat per jornal.

A partir de les dades sobre la previsió de jornals de l'Horta de Lleida que havien de pagar sequiatge i dels quaderns anuals d'impagaments ("restes"), hem deduït els jornals que pagaren el sequiatge. El quadre adjunt mostra pel període 1719-1748 els jornals que havien de pagar sequiatge a l'Horta de Lleida, els que no el pagaren i els que sí ho feren. Finalment, la darrera columna és el grau d'impagament anual en percentatge, ja que ens interessa destacar quan hi hagué dificultats en el cobrament.

Fins a 1729 no hi ha un percentatge d'impagaments inferior al 20 per cent, amb l'excepció de 1721 amb un poc habitual 13,88 per

Quadre 5 El sequiatge a l'Horta de Lleida, 1719-1748				
	Jornals que havien de pagar (a)	Jornals que no pagaren ("Restes") (b)	Jornals que pagaren (a-b)	% d'impagament $= (100/a)*b$
1719	9.874,58	4.044,00	5.830,58	40,95
1720	10.267,67	3.211,00	7.056,67	31,27
1721	10.238,42	1.421,00	8.817,42	13,88
1722	9.785,67	2.592,00	7.193,67	26,49
1723	9.778,08	2.392,42	7.385,66	24,47
1724	9.766,42	3.249,50	6.516,92	33,27
1725	10.298,25	2.691,42	7.606,83	26,13
1726	10.160,08	2.505,33	7.654,75	24,66
1727	9.674,58	1.805,75	7.868,83	18,66
1728	9.640,50	2.116,75	7.523,75	21,96
1729	9.538,25	1.881,42	7.656,83	19,73
1730	9.454,21	1.802,67	7.651,54	19,07
1731	9.532,33	1.858,21	7.674,12	19,49
1732	9.422,75	2.336,79	7.085,96	24,80
1733	9.403,29	1.842,83	7.560,46	19,60
1734	12.120,38	5.609,00	6.511,38	46,28
1735	8.918,58	1.381,33	7.537,25	15,49
1736	8.885,00	1.171,33	7.713,67	13,18
1737	8.997,67	967,75	8.029,92	10,76
1738	8.840,75	881,67	7.959,08	9,97
1739	8.745,08	815,00	7.930,08	9,32
1740	8.951,08	649,17	8.301,91	7,25
1741	8.498,42	385,92	8.112,50	4,54
1742	8.505,67	133,08	8.372,59	1,56
1743	8.612,83	1.076,25	7.536,58	12,50
1744	8.546,17	1.999,58	6.546,59	23,40
1745	8.580,17	1.077,00	7.503,17	12,55
1746	8.449,92	1.781,50	6.668,42	21,08
1747	8.575,58	219,25	8.356,33	2,56
1748	8.576,00	1.817,83	6.758,17	21,20

Font: Arxiu de la Junta de Sequiatge (AJS), Llibres del Sequiatge i els quaderns de restes conservats a CIaIrla N°1.

¹⁸ Els pobles i els senyors tenien l'aigua acensada emfiteùticament i havien de pagar censos fixes que totalitzaven l'esmentada suma.

cent i 1727. A partir de 1729, amb l'excepció de 1732 i 1734, i fins 1748, els percentatges són inferiors al 20 per cent i molt baixos entre el 1737 i 1742. Segurament aquest millor pagament té a veure amb la situació de mínim cíclic del gràfic 3 pel període 1738-39 fins a 1747-48. Unes millors collites fan baixar la pressió sobre els preus i faciliten el pagament del sequiatge per la pagesia. De la resta d'anys destaca 1747 amb un impagament que no arribava al 3 per cent.

Els anys de baix percentatge coincideixen amb anys en què el total de jornals que havien de pagar és menor que en el període 1719-1733. Algunes terres de regadiu tenien segurament algunes dificultats productives –com, per exemple, veure's afectades per riuades- i ja no figuraven en la llista inicial dels *Llibres de sequiatge*.

Quadre 6 Situació financera dels recs de Lleida, 1737-1745, en lliures

	ingressos			despesa	balanç
	cens pobles	sequiatge	total		
1737	266,01	1.530,00	1.796,01	2.688,80	-892,79
1738	266,01	1.899,45	2.165,46	3.019,07	-853,61
1739	266,01	1.348,60	1.614,61	4.530,17	-2.915,56
1740	266,01	1.360,23	1.626,23	5.036,64	-3.410,41
1741	266,01	1.458,60	1.724,61	1.281,62	442,99
1742	266,01	1.495,00	1.761,01	1.172,78	588,23
1743	266,01	2.009,00	2.275,01	4.766,22	-2.491,21
1744	266,01	1.919,00	2.185,01	4.579,59	-2.394,58
1745	266,01	1.710,00	1.976,01	5.800,01	-3.824,00
total	2.394,08	14.729,88	17.123,95	32.874,90	-15.750,95

Font: AML, Caixa 21, Plec Sequiatge, *Tanteo del producto de Sequiage de la huerta de Lérida y lugares vecinos; y del gasto hecho en las presas, y aseQUIAS de esta huerta, sacado de los Libros de Quentas de el Común por los nueve años precedentes a éste.*

Analitzant la situació financera del sequiatge entre 1737-1745 s'observa un dèficit total de 15.750,95 lliures, una xifra una mica menor que els ingressos totals. Com es palesa en la majoria dels anys el balanç de l'administració municipal dels recs és negatiu. I aquest és un fet que serà molt freqüent, especialment quan es produeixen despeses extraordinàries per la destrucció de les peixeres o altres impactes significatius. A més el cost de fer la neteja de les sèquies és força elevat, la qual cosa fa que l'economia dels recs sigui molt precària. El fet de que el sequiatge exigit sigui baix evidencia les dificultats de pagament que tenia una part significativa de la petita pagesia de l'horta.

En el marc recurrent de dificultats financeres és quan es crea la Junta de Sequiatge. En l'acta del 18 de març de 1754, el tema que s'anotava al marge era "Sobre la nueva Junta de Sequiage".¹⁹ Es reproduïx la carta del Marquès de la Mina, de 16 de març de 1754, en la qual s'ordena la creació d'una Junta de Sequiatge, amb dos regidors, dos representants de la Confraria de Llauradors i el tinent corregidor com a president, que només exerciria el vot de qualitat en cas d'empat. Aquesta junta hauria de resoldre un voluminós expedient sobre la neteja de la sèquia de Pinyana que obrava a la Reial Audiència.

Com es recorda en un informe de 1792²⁰,

En el año 1753 se ardía en pleytos este vecindario suscitados todos por la Cofradía de Labradores en la que en el mismo año y en un mismo día se matricularon catorce clérigos, y seys frayles, no para fomentar la devoción a la Reyna de los Ángeles, si no es para enardecer los ánimos de los cofrades, en cuyas juntas se hablaba con avilantes contra el Gobierno de la ciudad, y se trataba de tributos e imposiciones, habiendo proferido cierto cófrade en una de dichas Juntas la expresión siguiente: "Quien se sienta gravado del catastro que lo diga".

Foren Josep Sancho, Josep Bordalva, Bautista Balzel, Jaume Gómez, Bautista Pere Mateo, Josep Gigó i Majoral i Jaume Vinyal els qui, a títol individual i en nom d'altres veïns i pagesos de Lleida, van denunciar els regidors Felipe Mariano Riquer, Jaime de Gomar, Antonio Queraltó i José Guiu; els regidors que ho foren Baltasar Tàpies i Joan Baptista Tàpies, i el majordom de propis, Francesc Casanoves, per "...excesos de estos por mal gobierno, estorsiones que habían hecho a los Labradores y otros particulares...".²¹

El 7 de maig de 1754 es constituí la primera Junta de Sequiatge²² amb els següents membres Jaume de Gomar i Llopis i Francesc Mallada i de Pujol, regidors; el prevere Josep Badia i Joan Mur, comissionats per la confraria; el doctor Lluís Vidal de Lorca, tinent corregidor; actuant com a escrivà Maurici Madriguera. Es llegiren diverses cartes

¹⁹ AML, Registre 491, Proposicions, deliberacions i acords, 1752-1754, f. 123 v i ss.

²⁰ AML, Registre 517, Informe de 3 de juny de 1792. L'ajuntament de Lleida recolza la petició del Marquès de Blondel al Consell de Castella perquè se suprimeixi la confraria o gremi dels llauradors.

²¹ *Real Despacho de Ordenanzas dispuestas para el gobierno y administración de las azequias de la ciudad de Lérida, sus mondas, limpias, reparos, y otras obras que en ellas se necesiten, disposición de riegos, y recaudo e inversión de las cantidades conque deban contribuir los regantes*, Lérida, Buenaventura Corominas, 1802.

²² AJS, A1 CI – 16- 1ª nº 9. Registro de la Junta y Administración del Sequiage, 1754, siendo escribano Mauricio Madriguera, notario público de número y colegio de Lérida. Còpia digital a AJS, Pdf2015, Documents, Actes 1754-55. pdf.

de la Reial Audiència ordenant la creació de la junta i responent a qüestions presentades per escrit pels membres comissionats per l'ajuntament. En síntesi, s'aturava l'arrendament del cobrament del sequiatge que l'ajuntament havia atorgat a Antoni Calderó, Josep Bordalba, Josep Soliva i Josep Oliva per quinze anys –es denegava la sol·licitud de continuïtat per part d'aquests arrendataris-, l'ajuntament havia de donar a la nova junta el blat cobrat pels arrendataris –un cop pagades les despeses generades- i era la junta la que hauria de continuar fent les tasques de manteniment i neteja de les sèquies i cobrament del sequiatge.

La conjuntura de dificultats es palesa, per exemple, quan el 8 de juliol de 1755 la ja constituïda Junta de Sequiatge va decidir carregar 5 sous per jornal al sequiatge habitual d'un quartà de blat, amb l'objectiu d'arranjar la peixera de Vilanova de la Barca, obra pressupostada en 2.000 lliures barceloneses. L'obra s'atorga a Bernard Giralt i companyia, per oferir un preu de cost adequat de cinc diners i mig per quintar de carretals.

En la reunió del dia següent, el batxiller Joan Mur –un dels dos representants de la Confraria de Llauradors- es negà a signar la carta per a la Reial Audiència en la que es proposà el recàrrec de cinc sous i ho argumentà de manera detallada²³. Proposà passar comptes del període 1748-1752 i mentre anar gastant d'un préstec de 600 lliures que els havia deixat el Capítol, i si calia, al final, posar un pagament complementari, no abans.

Quatre anys més tard, el Consell de Castella en el seu Aute de 20 de juliol de 1758 estableix la creació d'una Junta de Sequiatge que ha d'estar formada per un regidor, un prebendat de la Catedral, un eclesiàstic del clericat menor, dos pagesos i el president - el corregidor o el tinent de corregidor -. La Junta de Sequiatge proposada per la Reial Audiència es modificarà amb la decisió del Consell de Castella. Un regidor menys, dos membres eclesiàstics i dos membres elegits per la Confraria de Llauradors, ara sense la necessitat d'incorporar cap membre eclesiàstic en la representació de la confraria ja que ja tenen la seva pròpia representació. Es donen dos mesos per a redactar unes ordenances, fet que es perllonga durant quaranta anys.²⁴ Les ordenances definitives no foren aprovades

²³ AJS, pdf 2015, Documents, Actes 1754-1755, “Registro de la Junta y Administración del Sequiage, 1754, 1754-1755.pdf, foli digital (fd) 60 i ss.

²⁴ En la reunió de la Junta de Sequiatge de 5 de maig de 1761 es nomena Francesc Gallart per a redactar les ordenances ja que, es diu, que han passat no tan solament dos mesos sinó dos anys. “... y que para ello se tengan pntes las del Gobierno antiguo de la Ciudad, su establecimiento, disposición de sus riegos, y demás anexo al buen régimen, y gobierno de las dhas presas, o Azudes, y partidores, o bellones, y demás de las tales Azequias para la mayor luz, acierto, y cumplim^o a lo dispuesto, y mandado por el Real Consejo”. AML, Registre 1388, “Registro de

fins el 1794, quan s'hi incorporà un gaudí, és a dir, un representant dels hisendats de professió liberal.

Quina és la raó per la qual es tarda tant a fer les ordenances definitives? Com és que l'administració borbònica no exigeix amb duresa el seu establiment? Pensem que només hi ha una explicació raonable. La creació de la Junta de Sequiatge obeïa a un problema polític, a una gestió municipal dels recs molt qüestionada a mitjan segle XVIII. Però les normes d'organització dels recs potser no estaven escrites, però s'aplicaven des de feia temps i funcionaven correctament.²⁵

La nova situació econòmica de l'ajuntament de Lleida: entre l'acció estatal i la pressió pagesa.

La creació de la Junta de Sequiatge coincideix amb una important transformació dels drets percebuts per l'ajuntament de Lleida²⁶. La Reial Sentència de 20 de juliol de 1758 suprimia el dret sobre la verema entrada a Lleida²⁷ que percebia l'ajuntament. El 2 d'octubre de 1758 es recordava a l'ajuntament de Lleida que havia de comunicar a la població la supressió d'aquest dret i comunicar-ho a la Confraria de Llauradors.

Així mateix des del 1 de gener de 1759 es deixava de percebre el dret d'imposició²⁸ i la derrama establerta als veïns de Lleida per pagar els salaris del governador, del batlle major i de l'agutzil. Es recordava que la llei de divisió de Catalunya en dotze

proposiciones y deliberaciones de la Junta de Zequiage de los años de 1755 a 1762. Y formación de la Junta de Administración de Cequiage 30 de Nbre de 1758", fs. 227 r i v.

²⁵ Totes aquestes qüestions s'analitzen en una monografia en curs d'elaboració intitulada provisionalment *Aigua, pagesia i institucions. Els recs del Segrià, la ciutat de Lleida i la Junta de Sequiatge, segles XVI-XXI*.

²⁶ AHL, Cadastre, Caixa 62, *Certificado en el que consta la extinción de los Proprios de los derechos de Vendimia, Panaderías, y Imposición, que percibía la Ciudad de Lérida con incerción de los autos prohibitivos de aquellos*.

²⁷ El 1719 s'establí el dret d'entrada de la verema, com a resultat de dos drets: la "Lliura de l'Estudi" –que passà de un de cada vint i vuit sous de vi venut a un de cada lliura de vint sous– que des del 12 d'agost de 1319 servia per a pagar salaris dels catedràtics de l'Estudi General de Lleida, confirmada pel rei Pere el Cerimoniós l'1 de juny de 1347 i el 2 d'agost de 1373; i del dret del vi de 5 sous per lliura de 20 sous de vi venut. D'aquest dret d'entrada es pagava el 24 per cent a la Universitat de Cervera des del decret de 1719 signat per Felip V. AHL, Caixa 62 registre antic, "Estado que presenta el Ayuntº de la Ciu^d de Lérida al Sor Intendente General ... para su noticia e Intelligencia de los Emolum^{tos} y Arbitrios que hasta aquí y siempre desde lo Antigo havia gozado el Común...". Registre digital: AHL260-19-T2-2287, *Relacions d'augment, bonificacions i baixes relatives a l'ajuntament de Lleida*.

²⁸ El dret d'imposició gravava totes els productes comercials o venuts en tendes de la ciutat de Lleida i terme. Atorgat per Pere III, a Monsó el 18 de gener de 1363, i confirmat en diversos moments posteriors. AHL, Caixa 62 registre antic, "Estado que presenta el Ayuntº...".

corregiments establia que es paguessin aquests salaris del producte de propis i arbitris tant de Lleida com dels llocs del partit. El 6 de novembre de 1758 se suprimia el dret de fleca que percebia l'ajuntament i quedava lliure la venda de pa.

El 14 de febrer de 1759 l'Ajuntament de Lleida escrivia a Josep de Contamina, Intendent General de Catalunya, sol·licitant la baixa del que es pagava al cadastre pel dret de verema [128 lliures 2 sous 11 diners i $\frac{3}{4}$], pel dret de fleca [130 lliures] i pel dret d'imposició [141 lliures]. És a dir 399,15 lliures, o sigui 3.991,5 rals d'ardit. Si el 1726 l'ajuntament pagava 9.346 rals pel conjunt d'emoluments i 9.573 rals el 1747, el 1787 – quan ja feia anys que s'havien suprimit els tres drets abans considerats- es pagava 6.741 rals, 2.832 menys que mig segle abans. Una pèrdua d'ingressos d'un 29,6 per cent, gairebé un terç. Tot i que en la documentació de supressió dels tres drets es deia

“y si a la Ciudad le faltaren propios para sus gastos acuda esta, y en su caso la Junta de Administración de aquellos al Consejo a Solicitar los arbitrios, qe sean correspondientes y menos gravosos al Pueblo”

no sembla que per aquesta via s'haguessin augmentat els ingressos. També es prohibia que el regidor mostassaf percebés drets sobre els fems dels veïns amb el pretext d'estar en terres comuns.

Quadre 7 Propis i arbitris percebuts per l'Ajuntament de Lleida, 1754

Emolument	Producte en rals	%
Carnisseria i herbes	35.000	34,64
Arrendament de la neu	9.451	9,35
Arrendament de les fleques	13.000	12,87
Pesca salada	1.891	1,87
Dret de verema	12.820	12,69
Molins fariners	14.769	14,62
Dret d'imposició	14.100	13,96
Total	101.031	100,00

Font: AHL, Cadastre de Patiño, Caixa 84 (Caixa 61, registre antic) , “Resumen de las tierras que se hallan en el término de la Ciudad de Lérida según nuevo Cathastro formado en el año de 1754”.

Com es palesa en el quadre adjunt, són els arrendaments de les herbes i les carnisseries les que generen més ingressos, una mica més d'un terç del total. En un segon lloc, destaquen els molins que han general aquest any 738,3 quarteres de blat, valorades en 14.769 rals. Els drets que s'aboliran ocupen els següents tres llocs en el rànquing, seguits, finalment, de l'arrendament de la neu i ja molt més lluny de la pesca salada.

Aquests productes estan gravats pel cadastre amb un 10 per cent, per la qual cosa, abans de la supressió, el producte total dels emoluments era de l'ordre de magnitud de 100.000 rals i el cadastre que pagaven de l'ordre de 10.000.

L'ajuntament de Lleida percebia també ingressos per les terres de secà municipals que concedia a diversos particulars, en total 145. Segons la documentació municipal, el 1746 percebien entre terratges i censos 282,75 quarteres de blat i 135,53 lliures.²⁹ La Confraria de Llauradors s'oposà a què l'ajuntament fes establiments sobre terres de sots i de secà comunals, ja que considerava que eren de comú aprofitament pels veïns de Lleida "que por antiguos privilegios, y donaciones reales, tienen derecho a apropiarse de las tierras referidas". Des de finals del segle XVII es feren, establiments. Els majorals de la confraria denunciaren aquesta pràctica i obtingueren la sentència favorable del Consell de Castella del 20 de juliol de 1758.

Amb aquesta sentència es podien establir fins a 12 jornals de terra als secans comunals, amb el cens d'un sou per jornal a favor dels propis, als pagesos de Lleida que tinguessin bestiar de treball. Aquest cens també hauria de ser pagat per pagesos establerts amb anterioritat. Com es veu, els regidores de l'ajuntament ja no podien fer tot el que volien. Aquest procés de concessió d'establiments finalitzà el 1772, en què, amb la Concòrdia de General Pacificació³⁰, aprovada pel Consell de Castella, i feta entre l'Ajuntament, la Confraria i el poble de Lleida, es va convenir "que reservado el pasto necesario para las adulas del ganado de lavor, se concediesen todos los sotos y secanos para que se arrendasen, destinando su producto para el pago de varias deudas contrahidas por algunos particulares y cuyo importe se había invertido en utilidad de la causa pública" i altres finalitats. Per tal de gestionar aquests productes es va formar una junta constituïda per un regidor, un majoral de la Confraria, un creditor censalista i un veí de Lleida.

L'import dels censals creats entre 1754 i 1761 per diversos veïns vinculats a la Confraria per lluitar contra l'ajuntament havien arribat a 9.620 lliures que sumades a pensions no pagades i altres particulars sumava el 1769 un total de 15.775 lliures. Per tal de valorar la importància d'aquest xifra, pensem que el cadastre de Lleida de 1769 fou de

²⁹ AML, Registre 197, *Cuenta de lo cobrado y pagado por Damián Domenga de orden de los SS. Regidores Dn Antonio de Queraltó i Franco Mallada, Comissionados por el Muy Ilre Ayunto para cuidar de todo lo perteneciente a Secanos por razón de los terrages, cuyo producido en el año de 1746 es como se sigue...*

³⁰ AML, secció Segle XVIII, Caixa 21,. Una còpia de la concòrdia es troba al registre 1174, Manuscrits, Arxiu de la Biblioteca de Catalunya.

190.138 rals d'ardit, o sigui 19.014 lliures, xifra major però propera a l'esmentat endeutament.³¹ Aquest compromís de “General Pacificación” es basà en el *Proyecto de cesión de hyerbas, estiércoles y sotos...[comunales]* que el 31 de desembre de 1769 es presentava al Corregidor i regidors de l'Ajuntament de Lleida.³²

Sens dubte, podem concloure que a les dècades centrals del segle XVIII, especialment a la segona meitat d'aquest segle les finances i la capacitat d'acció de l'ajuntament fou modificat per les mesures liberalitzadores dels governs il·lustrats que eliminaren imposicions d'origen molt antic, i de la lluita pagesa mitjançant la Confraria de Llauradors que frenà l'acció de l'ajuntament i aconseguí fons per a eixugar el deute que aquella havia generat a una part dels veïns³³.

Conclusions.

A partir de 1730 l'economia agrària de la ciutat i terme de Lleida es recupera de la crisi de la Guerra de Successió i de la crisi agrícola de la primera dècada dels anys 1720. Hem vist la millora substancial produïda en l'Horta de Lleida en base a la reducció del guaret i a la diversificació de la producció. En altres estudis hem analitzat la colonització en els termes de secà de propietat senyorial, principalment eclesiàstica. Aquest procés de creixement genera fortes tensions entre la pagesia, associada a la Confraria de Llauradors, i un ajuntament aristocràtic que fa i desfà segons els seus interessos. Recordem que la majoria de la pagesia de l'horta, com hem vist, gaudia de propietats insuficients per si soles de reproduir la unitat familiar. Calia anar a jornal o cultivar terres als termes de secà, entre altres possibilitats, per tal d'aconseguir-ho.

La creació de la Junta de Sequiatge el 1754 –revalidada pel Consell de Castella el 1758- respon a un intent de resoldre aquests conflictes, que formen part d'un paradigma

³¹ AML, Registre 913, Plec solt, *Estado de los créditos con que se halla alcanzada la Cofradía de los Labradores de la Ciudad de Lérida, y con ella los vecinos de la misma ciudad, por las costas sufridas en seguimiento de las causas comunales...*

³² AML, Registre 913, Plec solt, *Proyectos de la Cofradía de Labradores*. Se sol·licitava que s'arrendessin les herbes i els fens de Lleida i durant cinc anys les terres de sot i destinar el 80 per cent al pagament d'aquest deute pagès. La confraria acceptaria que, finalitzat el deute, aquests ingressos es destinessin a altres despeses del comú.

³³ Vicedo Rius, E. (1991), *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents. Producció, propietat i renda*, Barcelona, Crítica; Íd (1993), "La conflictividad en las Terres de Lleida en el siglo XVIII. La respuesta campesina a la detracción señorial y la lucha por el acceso a los recursos", *Areas* (Estructura agraria y conflictividad), 15, pp. 99-111; Íd (1999), "Crisis de las solidaridades tradicionales y nuevas formas de asociación y resistencia campesina en la Cataluña occidental (1750-1920)", *Historia Agraria*, 18, pp. 201-223.

més ampli, on s'inclou també la gestió dels comunals. La pagesia no tan sols aconsegueix frenar els regidors sinó que amb la Concòrdia de General Pacificació de 1772 es dona resposta al projecte que el desembre de 1769 presentava la confraria per a destinar recursos dels comunals per a cancel·lar l'enorme factura dels censals i pensions de censals que determinats membres significats de la confraria havien encarregat en la defensa d'interessos públics. Des de la sentència de juliol de 1758 es restringia la concessió de terres comunals als pagesos amb bestiar de treball i fins una xifra de 12 jornals en els secans comunals. Els pagesos sense terra o sense bestiar de treball quedaven al marge d'aquest projecte.

L'ajuntament de Lleida veurà, a més, restringida la seva base fiscal, amb la supressió els anys 1758-1759 dels drets d'imposició, d'entrada de la verema i de fleca. Equivaldria a un 39,52 per cent dels emoluments avaluats en el nou cadastre de 1754. L'organització pagesa a través de la confraria mostra la capacitat de transformar la realitat per part de la societat fins i tot en etapes d'Antic Règim.